

---

## „... a já byl zrovna po celonočním výslechu“

### Který rok byl za normalizace nejhorší?

Někdy v 70. letech, asi 1976. Státní bezpečnost to zkusila ve dvou vlnách, chtěli mě, protože jsem se scházel s Ivanem Klímou, s Dienstbi-  
erem, s Pithartem. Jednou to bylo hnusné a razantní – chtěli na mě ušít, že jsem znásilnil studentku.

Já jsem to musel tajit...

### Jistě, u výslechů Státní bezpečnosti se podepisovala mlčenlivost...

... ne, o to nešlo. Ale oni by mě vyhodili z fakulty, protože kdo byl v potížích s estébáky, stával se nebezpečným, mohl by něco na druhé říct. Takže nejlépe pryč s ním.

Fakulta i Ústav státu a práva, odkud se dalo vyjíždět na Západ, byly prosáklé fízlováním. Já jsem to ještě nikde nepopsal, ale vznikla tam prazvláštní sladká atmosféra. Ti lidé se báli jeden druhého, tak k sobě byli nesmírně příjemní a vlídní, protože jeden měl strach, co o něm druhý vypoví. Což se také dělo: jeden se chtěl stát vedoucím oddělení, tak o svém rivalovi hlásil, že poslouchá Svobodnou Evropu.

### Odkud jste věděl, jak se máte chovat u výslechu? Ze skautu?

To mě vždycky poučuje Honza Macháček, že oni měli v 70. letech v oddíle přesné instrukce, že nesmějí nic říct... Ale v 50. letech neplatila u výslechu žádná pravidla, jen hrubé mlácení.

Pravidla 70. let jsem se naučil stykem s disidenty, když za mnou začali chodit na právní porady. Třeba Jana Štroblová se ptala, co má dělat, když ji pronásledují estébáci. A taky mí studenti, kteří mě měli rádi. Luboš Tichý přišel celý bledý a říkal – oni mi odebrali pas, to je přece nezákonné. On byl takový správný evangelík... A já byl zrovna po celonočním výslechu!

Když jsem měl být obviněn z toho znásilnění, to byla nejhorší fáze. Táhlo se to asi tři měsíce, já nespal hrůzou, protože takhle jsem skončit nechtěl. V jedné fázi výslechu jsem naštěstí vyšetřovatelům řekl – pá-

nové, postupujte podle trestního řádu, ptejte se, kde a kdy to bylo. Oni: Osmého dubna v osm hodin večer v hotelu Olympik v Libni.<sup>i</sup> A já se podíval do notýsku: Tak to jsem měl přednášku o právu pro penzisty, mám 400 svědků. Oni neřekli nic – nic! – a poslali mě domů. Dva měsíce jsem čekal... A oni už to od té doby nezkusili.

**Mimochodem, jak to, že jste nikdy nevstoupil do KSČ? Nezaváhal jste ani za pražského jara? V časopise Týden jste jednou říkal, že vám to zakázal tchán Trnka – prý je po sezoně, bylo by to jako vstupovat po válce do NSDAP.**

To jsem si dělal legraci; v roce 1967 jsem měl být na plenární schůzi přijat. Předsedal jí František Šamalík, kterého jsme velice obdivovali, pod jeho vlivem jsme se s Pithartem učili polsky, abychom mohli číst sociologické knihy... Můj vedoucí katedry Jiří Boguszak, sám komunist, mě varoval – nemyslete si, Vojtěchu, že by to pro vás bylo dobré, vy byste ve straně trpěl. Možná mluvil z vlastní zkušenosti.

Na té schůzi jsem namítl, že s některými oficiálními názory nesouhlasím, mám pochyby a že nikdo ještě nic moc nezreformoval. No vidíš, právě proto tě chceme! řekl Šamalík. Leč zmužil jsem se, že nechci, a odešel jsem, zasypán květy. Přišel pak za mnou Zdeněk Češka, jak to bylo charakterní...

**Přitom strana v roce 1967 opravdu byla jiná než o deset let dříve nebo o deset let později.**

Ale jo, váhal jsem, že se k nim dám, budu DrSc. a udělám kariéru. Ale nakonec – je to až banální – jsem si řekl, že bych se nemohl podívat do očí všem těm antikomunistickým babičkám v rodině.<sup>1</sup>

---

<sup>i</sup> Přesně řečeno, hotel je v Karlíně.

---

### 3.

## Od normalizace přes dohled StB až k revoluci

Vojtěch Cepl nebyl po návratu z Oxfordu nijak opatrný. Na Hanspaulce si s Pithartem a dalšími „hráli na Anglii“: popíjeli na zahradě sherry a zkoušeli kriket anebo novinku, kterou si Vojtěch Cepl přivezl z Ameriky – strategickou hru Diplomacie.<sup>ii</sup> Jezdil starým vozem nizozemské značky DAF s automatickou převodovkou, zděděným po tchánu Jiřím Trnkovi, používal úmyslné anglicismy. „Nepotřásal si rukou, nad *hand-shakingem* ohrnoval nos. Říkal: To se v Británii dělá, jen když gentleman odjíždí na léta do kolonií,“ vzpomíná Zdeněk Češka.<sup>2</sup> Richard Falbr uvádí, že Vojtěch Cepl tehdy odmítl nabídku, aby se podílel na propagační kampani znormalizovaného státního rozhlasu proti československým emigrantům.<sup>iii</sup>

V atmosféře postupující normalizace se rodiny stahovaly do soukromí a držely pospolu, jezdily na společné dovolené. Ceplovi a Pithartovi takto například trávili část léta 1971 (Petr Pithart tehdy v luhačovické přehradě zachránil tonoucího šestiletého Vojtěcha Cepla mladšího.) V okruhu přátel z fakulty byla populární a vášnivě probíraná kniha o Finsku, o schopnosti malé země ubránit se za války Sovětskému svazu a později odvrátit možný komunistický puč v březnu 1948. Na Cepla udělala velký dojem, později se k ní opakovaně vracel.<sup>iv</sup>

---

<sup>ii</sup> Jde v ní o ovládnutí světa. Vojtěch Cepl mladší takto vzpomíná na partii na terase se Zdeňkem Mlynářem, Jiřím Dienstbierem a Ludvíkem Vaculíkem, kdy společnost k údivu sousedů nadšeně volala „a teď zaútočíme na Rusko“.

<sup>iii</sup> „Nabízeli mu dlaňovku za to, že bude přispívat od odporného seriálu, který vysílal český rozhlas pod názvem Už nejsme s vámi, už jste nám známi.“ (písemná vzpomínka Richarda Falbra z 16. 6. 2010)

<sup>iv</sup> Vojtěch Cepl finský příběh léty vybrousil takto: „Komunistický ministr vnitra Yrjö Leino, finský Václav Nosek, v předvečer puče v březnu 1948 všechno vykecal prezidentu Paasikivimu. Ten si zavolał finského Ludvíka Svobodu, což byl maršál Mannerheim, hrdina války se Sovětským svazem, a druhý den ráno byly na všech křižovatkách a u vládních budov skupinky vojáků s kulometem. Puč se vůbec nespustil! V Rusku však vyšlo číslo moskevské Pravdy se zprávou, že finský lid zvítězil a zvolil si Kuusinena, což byl finský Klement Gottwald. Následující den už v Pravdě nebylo

Dobry pozorovatel Petr Pithart si všiml i hlubší změny: „Z Anglie si osvojil takovou tu snobárnu, zvyklosti a dikci, kterou přehrával. Ale Amerika ho změnila k lepšímu, oslovil ho její idealismus. Spousta lidí tomu myslím dlouho nerozuměla, měla to za jeho divadýlko. On však ty prvoplánové americké hodnoty vzal naprosto vážně.“<sup>3</sup>

• • •

Na fakultě atmosféra silně přituhla. Mnozí členové reformního křídla KSČ byli vyškrtnuti ze strany nebo vystoupili sami, místo Jiřího Boguszaka nyní vedl katedru teorie státu a práva normalizátor Eduard Kučera. „Patřili jsme mezi ohrožený druh. Na našem oddělení v Ústavu státu a práva jsme byli vyhozeni všichni kromě Zdeňka Masopusta, doba byla velice nepříjemná,“ vzpomíná jeden z tehdejších mladých reformních komunistů Pavel Zářecký.<sup>4</sup> Petra Pitharta osobně vyhodil Zdeněk Česka, nyní nastupující normalizační děkan.<sup>v</sup> „Pozval si mě, když jsem se vrátil z Oxfordu, poprvé v životě mě začal oslovovat ‚Petříčku‘, a spustil: Je to vážné, ti gauneři se chystají likvidovat naši univerzitu, Karlovo učení, musíme zachránit, co se dá...“ říká Pithart.<sup>5</sup>

Nutno podotknout, že Vojtěch Cepl aktivně pomáhal přátelům hledat nová místa. „Jeden jeho tip mi přišel charakteristický. Přišel s tím, že na náměstí Republiky – tam, kde dnes stojí obchodní centrum Palladium a kde bývala vojenská posádka – sídlí stavební správa a hledá právníka. Byl jsem mladý kluk, ještě jsem si představoval, že budu dělat velké obory typu teorie práva, a namítal jsem: Vojto, neblázni, o stavebním právu nic nevím. A on: To je jedno! Přijdeš a řekneš – jsem nejlepší odborník na stavební právo, a jestli mě nevezmete, děláte obrovskou chybu. To myslím vystihuje jeho jednání v obdobných situacích,“ líčí Zářecký (o místo žádat nešel, zakotvil v Institutu průmyslové výchovy).

Čistky na fakultě přežil z reformních komunistů Ján Gronský; u pro-  
věrek argumentoval tím, že se ze svého pokusu o emigraci po třech mě-

---

nic.“ (rozhovor s autorem, 12. 10. 2006) Finští moderní historici mají sice za to, že puč reálně neohrozil, a Leino informoval přímo ministra obrany, jímž nebyl Mannerheim; ale Ceplovo líčení nepostrádá půvab.

<sup>v</sup> Byl děkanem v letech 1969 – 1973. Od roku 1976 až do rezignace 5. prosince 1989 byl rektorem Karlovy univerzity.

sících vrátil a zanechal na Západě manželku s dcerou. „Byl jsem rozhodnutý rozbít rodinu a nezradit soudruhy, kteří dělali pražské jaro. Napsal jsem děkanu Průšovi<sup>vi</sup> z Anglie dopis: Oldo, po tom všem já už nemohu jít se Sovětským svazem – ale ani proti němu,“ říká. Z KSČ byl v roce 1972 vyškrtnut, ale na fakultě směl zůstat, pokud nebude přednášet o politice. „Učitel marxismu Miroslav Čedík, z nějž se pak stal prorektor a který měl tady silné slovo, mi řekl – *Jáno, tys dokázal, že jsi věrný socialistické vlasti*. Každý esesák měl svého žida a já byl Čedíkův žid.“<sup>6</sup> Někteří nestraníci měli paradoxně snazší situaci, zvláště když byli během pražského jara 1968 na Západě. „Prošla jsem jakožto nepolitický člověk, můj obor – občanské právo procesní – byl od politiky snad nejvzdálenější ze všech. U prověrek jsem říkala, že do půlky července 1968 jsem byla na studiích ve Francii a mám dvě malé děti, kterým chci vynahradiť, co jsem jim zanedbala,“ říká Alena Winterová.<sup>7</sup> Podobnou obranu zkusil i Vojtěch Cepl. Děkan Zdeněk Češka svému někdejšímu oblíbenému studentovi doporučil, aby se stáhl z očí, a to na katedru občanského práva. Z jejich rozhovoru vyplynuly i doporučené „neškodné“ obory, jimž by se mohl věnovat: dědické a bytové právo.<sup>8</sup> Jiný nestraník Petr Tröster – Ceplův švagr – takové štěstí neměl a o místo na fakultě přišel.

• • •

O nátlaku Státní bezpečnosti řekl Vojtěch Cepl i svým vlastním synům až po letech. Za touto mlčenlivostí byly bezpečnostní důvody, strach, ale také – a snad především – starosvětská snaha rodinu ochránit.

Dne 29. listopadu 1971 zakládá referent StB, strážmistr Jan Vyšata návrh na získání Cepla jako tajného spolupracovníka: „CEPL se pohybuje v kruzích, ve kterých se vyskytují objekty našeho zájmu. Je důvěrným přítelem spisovatele Ivana KLÍMY, který je jedním z hlavních ideologů, propagátorů a organizátorů oportunisticko-sionistických akcí.“ Vyšata zaznamenává, že Vojtěch a Zuzana Ceplovi se zúčastňují schů-

---

<sup>vi</sup> Oldřich Průša byl děkanem v letech 1961 – 1967. V době Pražského jara jím byl Otakar Plundr (1967 – 1969). V době, o níž Ján Gronský mluví, byl děkanem Zdeněk Češka.

zek, na kterých bývají Petr Pithart, spisovatelé Ludvík Vaculík, Alexandr Kliment, Pavel Kohout, Václav Havel, Jiří Šotola, Karol Sidon, literární historik Jiří Brabec a také „USA st. příslušníci“.

Státní bezpečnost by měla zájem především o informace o Pithartovi (Vyšata v dokumentu pracuje s bizarní teorií, že Pithart se během studentského pobytu v Izraeli stal agentem Mossadu), navíc Cepl „udržuje styky s Jiřím DIENSTBIEREM, kterému jako právník pomáhal a se kterým se seznámil v klubu Svazu čs. novinářů“. Vojtěch Cepl si na fakultě „cílevědomě budoval a buduje pozice, především tím, že si vytvořil množství vlivných známostí“. Jeho postavení mezi přáteli pochopila Státní bezpečnost správně: „Agenturní cestou bylo zjištěno, že aktivně pomáhal a pomáhá svým přátelům, kteří byli vyloučeni z KSČ, přičemž se CEPL netají svými pravicovými názory, jinak mimo okruh svých známých vystupuje velmi opatrně. Svými přáteli je považován za spolehlivého (agent. poznatky) a vzhledem ke svému postoji a postavení je často žádán svými známými o radu.“<sup>9</sup>

Strážmistr přidělil „rozpracovanému“ akademikovi krycí jméno Venca a registrační číslo 18 154. Podle svazku si ho pozval nejméně šestkrát, někdy v rozmezí týdne. V dubnu 1972 strážmistr Vyšata pokus zklamaně ukončuje a nadřazeným podává toto shrnutí: „V průběhu styku s CEPLEM bylo zjištěno, že odmítá jakékoliv neoficiální kontakty s orgány MV. Snažil se dokazovat svoji nevhodnost (trpí prý neurastenickými obtížemi), zveličoval své potíže v rodině a na pracovišti. Dokazoval, že jako právník ví, co je jeho povinnost a co na něm orgánové mohou požadovat, hnusí se mu prý pomlouvat své přátele. Několikrát upozornil orgány na to, že vzhledem k jejich zájmu o jeho osobu a proto, že je učitelem na právnické fakultě, bude se distancovat od těch svých býv. přátel, kteří byli označováni za pravičáky. Toto jeho tvrzení není prověřené, ale vzhledem k tomu, že téměř všechny své styky má mezi pravičáky, a vzhledem k tomu, jak je s nimi spjat, nelze jej považovat za pravdivé. Např. svoji pomoc P. PITHARTOVI (pomáhal mu zprostředkovat zaměstnání na ČSAV od 1. 1. 1972<sup>vii</sup>) a různé práv-

---

<sup>vii</sup> Petr Pithart se po vyhazovu z fakulty živil v letech 1970 – 1972 jako čerpač u Vodních zdrojů Praha. Od roku 1972 nastoupil jako podnikový právník na Ředitelství výstavby pracovišť ČSAV. Zde pracoval až do podpisu Charty 77.



nické služby pro další jasně antisocialisticky zaměřené osoby (např. pro J. DIENSTBIERA) zdůvodňoval tím, že to je jeho lidská povinnost, je prý ochoten se za to zodpovídat. Tyto a další poznatky svědčí o tom, že CEPL je jednoznačně pravicově orientovaný, je velmi opatrný, přičemž zdůrazňuje, že jako právník ví, za co může být postižen. Celé jeho jednání a vystupování svědčilo o tom, že se nechce (z jeho hlediska) kompromitovat s orgány MV. Jeho krédem je soustředování se na vědeckou práci a upevňování si pozic po odborné linii. Osobně je přesvědčen o tom, že při soustavném sblížení obou společenských systémů bude radikálně klesat role politiky, a poroste význam odborníků – a to i v oblasti práva. V těchto i v jiných souvislostech argumentoval často teorií konvergence. (...) Snaží se přečkat bez problémů současné období, které je dle jeho názoru jen dočasné.“

Zápis schválil náčelník 5. oddělení 1. odboru major Řepík a v květnu 1972 byl spis uložen do archivu. Také jen dočasně.

• • •

O nátlacích StB se Cepl radil s velmi málo lidmi. Z výslechů v Bartolomějské ulici mířil zpravidla nejdřív na Národní třídu, do Ústavu státu a práva, na poradu za přítelem Masopustem. Do této doby pravděpodobně patří setkání, které si vybavuje Pavel Zárecký: „Vojta, který byl vždycky aspoň naoko velký frajer, mi přišel říct, že ho kontaktovala StB, a působil tak, že ho to silně vzalo. On, který většinou rozdával rady jiným, se mě poprvé zeptal, co by měl udělat. Řekl jsem, že mu můžu poradit jedinou věc: aby se s nikým nestýkal, jediné tak o něj Státní bezpečnost ztratí zájem. Já sám jsem žil v totální izolaci, s nikým jsem se nestýkal. Je fakt, že jsem měl trochu obavy, protože jsem v době pražského jara byl v rehabilitační komisi vedené Karlem Kaplanem. Když jsem Kaplana v roce 1972 potkal na Václaváku a zdravil ho, sykl na mě – moc se mnou nemluví, sledují mě. Tehdy jsem se úplně izoloval a s nikým se s nikým mimo zaměstnání.“<sup>10</sup>

Vojtěch Cepl se v roce 1972 od svých nadřízených na Právnické fakultě UK dozvěděl, že končí (zda to souviselo s neúspěšným pokusem Státní bezpečnosti, není jasné). Zoufale se snažil si místo udržet a v kritické chvíli mu pomohl zásah děkana Češky, který vyhazov nejprve tak-

ticky odložil a pak prohlásil, že nenašel vhodného náhradníka. „Otec se často zmiňoval, že celá hororová situace – jedno dítě sedmileté, druhé roční, barák s výdělečně nečinnou babičkou<sup>viii</sup> na krku – se skončila tím, že Češka napsal do jeho kádrových materiálů legendární větu: *Úvahy o přesunu doktora Cepla na jiné pracoviště se ukázaly jako neopodstatněné*. Tečka. O vyhazovu se přestalo mluvit,“ vzpomíná mladší syn Matěj Cepl.<sup>11</sup>

V roce 1973 už normalizace zvítězila. V časopise *Právník* vycházejí úvodníky jako *Stranický vědecký seminář: Úkoly věd o státu a právu v ČSSR* nebo *Vědecká konference 50 let SSSR a problémy rozvoje socialistického státu*. Fakultní normalizátoři píší články jako *Boj proti buržoazním a revizionistickým teoriím ve vědě o státu a právu* (Miroslav Čedík), *Vytváření a upevňování socialistického právního vědomí občanů* (Zdeněk Češka) nebo *K perspektivám vývoje našeho socialistického státu* (Eduard Kučera). Z namátkou vybraného posledního článku, který se rituálně zaklíná Leninem a Brežněvem, není snadné citovat nějaké myšlenky, protože ho tvoří slovní pěna tohoto typu: „Jedním ze základů předpokladů úspěšného splnění úkolů státu etapy rozvinuté výstavby vyspělé socialistické společnosti je cílevědomé a programové harmonizování stránek diktatury proletariátu s postupně narůstajícími prvky všelidového státu.“ Ján Gronský přispívá ten rok úvahou *Význam sovětů pro vznik místních orgánů lidové moci v zemích střední a jihovýchodní Evropy po druhé světové válce*, akademik Viktor Knapp reaguje na novou změnu režimu a publikuje *Sebeurčení národů a proletářský internacionalismus v socialistické federaci*.

V tomto kontextu působí jako pěst na oko články dvou dávných přátel ze studií, kteří jako by se ještě naposledy chtěli blýsknout západním vzděláním. Zdeněk Masopust, navrátilce z University of Yale, píše *Ideový a politický profil tzv. post-behaviorální revoluce (Na okraj některých tzv. novolevicových tendencí v americké politologii)*. A Vojtěch Cepl

---

<sup>viii</sup> Bohumila Ceplová, za svobodna Krouželová, žila v hanspaulské domácnosti svého syna přes půl jeho života. „Byla to osoba prostá a bez vzdělání, neuvěřitelně hodná. Své děti nekriticky obdivovala a ctěla, což se přeneslo i na nás vnuky,“ vzpomíná Vojtěch Cepl mladší. „V 70. letech, kdy už jsme byli s bratrem oba na světě, byla babička stále na Hanspaulce jako dobrý duch domu. Umřela až v roce 1985, zrovna když nastoupil Gorbačov.“



publikuje úvahu na téma, k němuž se bude po roce 1989 mnohokrát vracet: *K pojmu efektivnosti právních norem*.<sup>12</sup> Text je pro jistotu zaštiťtěn podrobným popisem sporů moskevských a leningradských teoretiků o fungování norem, Cepla však zjevně nejvíc zaujal citát z *Law and Behavioral Sciences* od Lawrence M. Friedmana a Stewarta Macaulaye: „Efektivnost zahrnuje v sobě posouzení toho, zda je důležité určitou činnost regulovat, a zhodnocení nákladů této regulace všeho druhu (sociálních stejně jako ekonomických).“ Připomínka, že některá regulace se nevyplatí, nebo je dokonce lepší se bez ní obejít, dnes sotvakoho ohromí, ale v roce 1973 působí jako z jiného světa. Však také z jiného světa byla.

• • •

Státní bezpečnost se po čase rozhodla provést druhý pokus a tentokrát jít na Cepla tvrději. Podporučík Jan Ritter v návrhu z 2. června 1976 píše: „CEPL přesto, že pracovníkům S-StB slíbil, že zruší veškeré styky s pravicově orientovanými osobami, svůj slib nedodržel. Je prokázáno, že se nadále stýká s JUDr. Petrem PITHARTEM, výtvarníkem Vladimírem JIRÁNKEM a spisovatelem Ivanem KLÍMOU, tj. osobami negativně protispolečensky činnými. Cepl těmto osobám pomáhá jako právník, přičemž využívá své konexe, které získal na základě svého dlouholetého působení na PF UK.“ V základní charakteristice vytipovaného kandidáta tajné spolupráce (KTS) – Ritter mu přidělil krycí jméno Bor a číslo 122 829 – jsou pozoruhodné nepřesnosti a mezery. Podporučík se neznámo proč domnívá, že Cepl pochází z „rodiny vědeckého pracovníka ČSAV“, a stěžuje si, že o Ceplově výjezdu do Michiganu na podzim 1969 „se v jeho materiálech nenacházejí žádné podklady“.

Akce má následující plán. Podporučík Ritter a nadporučík Jan Koranda si Cepla pozvou na služebnu. Tam mu „bude sdělena legenda, že pracovníci kriminální služby, kteří vyšetřují okolností styků studentek právnické fakulty s cizinci, při prošetřování zjistili, že ve společnosti uvedených studentek se pohybuje i jistý Vojtěch, jehož popis se shoduje s KTS BOR. Vzhledem k tomu, že ke KTS máme zajímavé poznatky i my, pozvali jsme jej na pohovor. S KTS Bor bude sepsán zápis o výpovědi. Bude požadováno, aby sdělil své styky. Jednak aby uvedl své styky na pracovišti, vztahy na zahraničí i styky mimopracovní a styky na oso-

by, které musely po krizových letech odejít z PF UK. Mezi těmito osobami je i JUDr. Petr PITHART (...). U všech osob, které uvede, budeme chtít podrobné charakteristiky (...). Budeme požadovat, aby uvedl, jak často se s Petrem PITHARTEM stýká, o čem vedou diskuse, kdo při jejich setkáních bývá přítomen. (...) Navrhuji, aby v den pohovoru bylo na KTS BOR nasazeno sledování k prověření, zda o pohovoru nebude informovat osoby StB zájmu.“

Zda byl Vojtěch Cepl v den výslechu 21. června 1976 sledován, už z dalších záznamů nevyplývá. Ritter ani blíže neobjasňuje, jaké „zajímavé poznatky k jeho osobě“ mu sdělili. Kusý záznam ale přesně odpovídá líčení Vojtěcha Cepla, tedy že měl být prošetřován za údajné znásilnění studentky v hotelu Olympik a že měl naštěstí na udaný den alibi: „Byl dotázán, zda se v uvedených termínech nacházel v hotelu Olympik v Praze ve společnosti studentek PF UK. CEPL zdůvodnil, že v hotelu Olympik nebyl. Byl s ním proveden zápis o výpovědi. CEPLOVI bylo sděleno, že zápis postoupíme příslušné složce k dalšímu opatření.“

Stejně jako před čtyřmi lety spolupráci s tajnou policií výslovně odmítl: „Myslí si, že se najde dost jiných i u nich na fakultě, kteří by nám mohli vyjít vstříc, ale on takový být nechce, přiči se to jeho morálním zásadám. Je si vědom jako právník, že kdyby se dověděl o nějaké trestné činnosti, že to musí oznámit, ale sám se bude chovat vždy tak, aby nezavdal příčinu se o takovéto činnosti něco dovědět. Uvedl, že i když se doposud někdy setkával s osobami, které musely pro svoji činnost v krizových letech odejít z funkci, nyní, po dnešním pohovoru, se jim bude vyhýbat, aby nemusel být znovu předvoláván. Uvedl, že má obavy ze styku s Bezpečností, protože by jej to prý mohlo poškodit, kdyby byl někým v naší společnosti viděn.“ Konkrétně se v poslední době setkal s Jiřím Boguszakem, Zdeňkem Jičínským a výtvarníkem Vladimírem Jiránkem, který bydlel poblíž právnické fakulty. Také si telefonoval s Petrem Pithartem, ale zatím nedohodli termín schůzky. (Ze zápisu není jasné, zda Vojtěch Cepl odpovídal u výslechu na otevřené otázky, nebo jen potvrzoval informace, které už StB věděla od svých informátorů nebo z odposlechu.)<sup>13</sup>

• • •

Vojtěch Cepl se tentokrát rozhodl, že bude skutečně lepší raději nic nevědět. Radikálně omezil společenské kontakty, až ze dne na den. Bez slova vysvětlení se rodina odřízla například od Pithartových. Předpokládala, že důvodů se dovtípí sami. „To bylo tenkrát hloupé. Přestali jsme se s nimi stýkat, protože se Vojtěch bál,“ říká Zuzana Ceplová.<sup>14</sup>

Právě chybějící vysvětlení jeho přítele zranilo. „Mnohem později říkal: Když jsem u výslechu, nechci lhát a je pro mě lehčí, když můžu po pravdě říct – nevím, neviděl jsem. Ale on to tehdy vzal tak důsledně, že nenašel žádného prostředníka – a myslím, že to mohl udělat i sám –, aby řekl: Podívejte se, taková je situace, jsem znovu a znovu předvoláván, ptají se na tebe, na Ivana Klímu, a bojím se, abych vám neublížil. To bychom samozřejmě uznali. Ale on ani tohle neudělal; nic nevysvětlil a přerušil kontakty. Nás to *tak* mrzelo... Já to dnes schvaluju, ale strašně mě mrzí, že jsme to nevěděli dřív. Bolelo to dlouho – a to slovo nepoužívám často,“ vzpomíná Petr Pithart. Podobně to zažil s Bedřichem Moldanem, s nímž předtím společně psali články na ekologická témata i do samizdatu: „Pak se mi začal vyhýbat. Až jsem jednou Bedřicha potkal na Karlově mostě, on přešel ke mně a řekl – *Ahoj, Petře, ty si myslíš, že jsem srab. Tak já ti něco řeknu: Jsem srab, žena mi zakázala se s tebou stýkat.* To bylo tak upřímné, že mu to nebylo možno mít za zlé. Zato Vojta se vytratil a jen jsme se dozvídali, že prý teď vydělává peníze sbíráním známek. Ten obraz se zdál pochmurný.“<sup>15</sup>

Vojtěch Cepl se tehdy stáhl do úplného soukromí. „Myslím, že to bylo po druhém útoku StB, který ho velice zasáhl. Byl nervózní, vzteklý, změnil zvyky a zájmy. Začal se věnovat úplně neutrálním věcem, nejprve zahrádce, pak filatelii. Byla to doba, kdy si definitivně uvědomil, že se naprosto zmýlil v odhadu a že komunismus hned tak neskončí. V krizi byla i jeho milovaná Amerika – vietnamská válka, Nixon – a vůbec to vypadalo, že SSSR studenou válku vyhraje,“ vzpomíná jeho starší syn Vojtěch. „Tohle jsem už vnímal docela dobře. Moje první politická vzpomínka je Pavel Minařík (1976), který k této hnusné době patří. Seznam těch opuštěných přátel byl dlouhý – kromě Pithartů byli podstatní Klímovi, Dienstbier, Korčák, Mlynář, Vaculík a jistě si plno dalších nepamatuji. Naopak se objevují postavy nové, třeba Tomáš Procházka.“<sup>16</sup>

• • •

Tomáš Procházka byl Ceplův oblíbený student. Také z Hanspaulky, také z rodiny ze „špatným původem“ (jeho otec byl ve vedení národně socialistické strany, znal se s Ceplovým otcem, po únoru 1948 skončil jako skladník), relativně brzy mu zemřeli oba rodiče. Vojtěch Cepl na fakultě přežíval bez výhledu na kariéru, nemohl mít vlastní asistenty – jinak by si byl patrně vybral Procházku. Na konci 70. let mu doporučil nástup do Ústavu státu a práva, k příteli Masopustovi.

Vojtěch Cepl se v té době s vášní věnoval výrobě nábytku (dílnu v garáži měl systematicky vedenou, jednotlivé vruty i hřebíky roztríděné a popsané). Intelektuálové ho za to obdivovali, podle technicky nadanějších přátel to bylo spíše vydřené: „Měl nešikovné ruce. Říkal jsem mu – ctihodnosti, vždyť si na té cirkulárce uříznete prst,“ líčí Tomáš Procházka.<sup>17</sup> V právu se Cepl zabýval nepříliš čtivými, ovšem politicky zcela neškodnými teoriemi o dědictví. Publikoval například úvahu o tzv. univerzální sukcesi<sup>18</sup> a jejím oslabování v moderních dějinách<sup>ix</sup> nebo o tzv. transmisi dědictví<sup>19</sup> a její tehdejší chybějící právní úpravě.<sup>x</sup> Podstatně zajímavější text však tehdy napsal k filatelii.

V roce 1978 zemřel strýc jeho manželky v Táboře a Vojtěch Cepl po něm dostal jeho sbírku protektorátních známek. Na její posouzení si pozval z fakulty Jána Gronského, vášnivého sběratele anglických známek – a ukázalo se, že je prakticky bezcenná. Nový koníček však Vojtěcha Cepla zaujal a pustil se do něj se systematickostí vědce. „Měl tři základní sbírky: anglickou, ta byla velice dobrá, základ koupil od nějakého

<sup>ix</sup> Univerzální sukcese je přechod souhrnu veškerých subjektivních práv jako celku na nového nabyvatele. Singulární sukcese znamená přechod pouze části práv, případně jen jednotlivého práva, což Cepl vysvětluje sociologicky: dřív nejstarší syn dělil statek či dílnu a starý hospodář odcházel na výminek, dnes spíš staří rodiče podělí potomky a část majetku si ponechají. Článek se zabývá dosti nezáživným sporem sovětských teoretiků, zda univerzální sukcese je v socialistickém právu jediná možná, jednou z možností (k čemuž se přikláněla většina teorie i sám Cepl), nebo je zásadně nepřipustná (jak tvrdil jeden osamělý sovětský akademik).

<sup>x</sup> Jde o úpravu situací, kdy zůstavitel zemře ještě dříve, než sám stačil jiné dědictví přijmout či odmítnout. Zákoník takovou situaci výslovně neupravoval, v praxi však převládal názor, že za „dědice předemřelého“ smí dědictví po zůstaviteli přijmout či odmítnout dědic nový, tzv. transmitář. Cepl po zdlouhavém a popisném srovnání s občanskými zákoníky Sovětského svazu, Polska, NDR, Maďarska, Bulharska a Jugoslávie dochází k témuž.

souseda, pak americkou a o něco slabší kanadskou,“ říká Juraj Rázga, tehdejší předseda sekce klasické britské známky ve filatelistickém svazu (pracoval tehdy ve výzkumném jaderném ústavu v Řeži a pro Anglii má celoživotní slabost, jeho otec tam po válce sloužil jako diplomat).<sup>20</sup> Nakonec si Vojtěch Cepl troufl na odborný článek pro časopis *Filatelie*: odhalil padělek tzv. librovky s královnou Viktorií. Falzifikát měl všechny znaky padělatelské dílny, která předtím podvodně vyráběla známky s králem Edvardem. Ceplův text má své kouzlo, má totiž obdobnou strukturu jako jeho tehdejší akademické články, od úvodu („Účelem této stati je seznámit sběratele s padělkem britské známky z roku 1891...“) přes vylíčení podstatných znaků a srovnání s edvardiánským padělkem až po vědecky korektní závěrečnou hypotézu o stejném výrobci.<sup>21</sup> „Mělo to u nás ohlas, žádný druhý padělek se nenašel, aspoň já o něm nevím. Mezi známkaři to byl pojem – když jsem řekl *ceplovské falzum*, každý věděl, oč jde,“ říká Rázga.

Rázgu zaujalo, že Cepl chtěl sbírku likvidní, tedy okamžitě zpeněžitelnou: „Nakupovat ano, ale člověk si měl být podle něj jistý, že to za stejnou cenu bude moci prodat.“<sup>22</sup> Toho si všiml i fakultní kolega Gronský: „Časem začal nosit malý zásobník, v němž neměl víc než čtyřicet známek. Ale každá z nich měla hodnotu jako celé moje jedno album!“<sup>23</sup> To nebyla náhoda. Vojtěch Cepl po letech v rozhlasovém rozhovoru vysvětloval: „Říkal jsem si – kdybych emigroval, musím si vzít něco s sebou.“<sup>24</sup> A jelikož občané Československé socialistické republiky nemohli volně nakupovat a držet zahraniční měnu, britské známky se mu zdály jako dobré náhradní platidlo.

• • •

V roce 1979 mu Zdeněk Češka, tehdy už rektor Karlovy univerzity, pomohl k cestě do zahraničí – do Sovětského svazu. Učitelka ruštiny na Právnické fakultě UK Raisa Dolgopolová organizovala vznik sovětsko-českého právního slovníku a čas od času s ní někdo z učitelů vyjel na Východ.<sup>25</sup> Vojtěch Cepl pobýval v Moskvě podle své rozhlasové vzpomínky asi tři týdny a dával pak k lepšímu především bizarní líčení poměrů: „Mě ohromně zajímá, jak lidé žijí, snažím se jim dostat do bytů; mě vůbec zajímají víc lidské mravy než hrady a zámky. Takže



jsem viděl *komunalnuju kvartíru*: osm pokojů, v každém bydlí jedna rodina. Mají společnou koupelnu i společnou kuchyň s osmi vařiči. Když přijde k jednomu návštěva, všechny ostatní probudí a veselí se, jsou strašně pohostinní.“<sup>26</sup> Pokud jde o slovník, ten nevznikl nikdy.

Vojtěch Cepl se začínal stávat nejstarším asistentem; se studenty povinně jezdil na chmelové brigády až do svých padesáti let. Mnozí na něj později vzpomínali jako na zjevení, jako na vtipného svobodomyšlného člověka vprostřed tehdejší šedi. „Končil jsem na fakultě v roce 1978. Vojtěch Cepl byl znám jako spolehlivě protirežimní, zvláště v kontrastu s ostatními, udýchaně kolaborujícími učiteli,“ líčí Jan Kalvoda (po roce 1989 vicepremiér a předseda strany ODA).<sup>27</sup> Cepl předváděl studentům občanské právo na dvojici fiktivních sousedů Jahoda a Malina.<sup>xi</sup> „Učil nás dědické právo a přednášku zahájil praktickou radou: Studenti, víte, jak máte prokázat, že sdílíte společnou domácnost s hlavním nájemníkem, aby na vás přešlo užívací právo? Za prvé musíte rozbít výtah, za druhé sami sobě posílat těžké balíky. Domovnice a poštačka už pak dosvědčí, že jste tam bydleli,“ vypráví Cyril Svoboda (po roce 1989 ministr v řadě vlád a předseda KDU-ČSL). Sám si v té době myslel, že Cepl si „smí dovolit víc než ostatní, protože jeho tchánem byl Jiří Trnka a režim si na něj netroufne“.<sup>28</sup> Také Ceplovi synové vzpomínají na debaty z té doby s potěšením. „Když jsem se *vyvinul nad úroveň kocoura*, byl jsem odměněn tím, že s většími dětmi uměl otec rozprávět velice zábavně a zajímavě. Nikdy ho nebavily podrobnosti; zato neomylně zamířil k jádru věci, které uměl elegantně shrnout. Tím vznikaly jeho známé epigramovité výroky. Velice často byly přehnané, velice často to někoho urazilo, ale obvykle to nešlo z hlavy. *Škody je třeba napravovati, dané slovo dodržeti a ukradené vraceti* – to je jeho shrnutí podstaty soukromého práva,“ vzpomíná Vojtěch Cepl mladší. „Někdy to bohužel nešlo použít. Pamatuji se, že jsem ve škole dostal za úkol vymyslet referát na téma Antikomunismus. Otec se na mne zadíval zasněným pohledem a pravil: Napiš tam *Antikomunismus – světlo lidstva!*“<sup>xii, 29</sup>

<sup>xi</sup> Podle Zuzany Ceplové šlo o dvojici Kalina a Malina, původně konšely ze Smetanovy opery Tajemství.

<sup>xii</sup> Ke sklonu Vojtěcha Cepla opakovat ustálené průpovídky jeho starší syn dodává: „Když jsme si ho dobírali, že stále říká to samé, vymyslel čínskou bajku. *Byl jeden*